

Oponentský posudek na diplomovou práci Petry Turtákové „Příběh pěstounky na přechodnou dobu: Návrhy pro systémová zlepšení“

Petra Klvačová, Ph.D.

S diplomovou prací Petry Turtákové se nesetkávám poprvé, během uplynulých téměř dvou let jsem byla svědkem jejího vzniku jednak při společných diplomových seminářích, jednak při individuálních konzultacích se studentkou. Ve svém posudku oponenta mohu tedy reagovat nejen na výsledný text, ale také na celý proces hledání, interpretování a průběžného psaní.

Práci Petry Turtákové považuji v mnoha ohledech za výjimečnou, a to nejen v kontextu oboru, který na fakultě studuje. Začnu tím nejjednodušším, a sice formálními nároky na diplomovou práci. Předkládaný text je pečlivě zpracovaný, napsaný čtivou a srozumitelnou formou. Autorka využívá velké množství rozmanitých odborných i populárních zdrojů ke zkoumanému tématu, tj. pěstounství na přechodnou dobu.

Za přednost textu považuji to, že záměrně nerespektuje obvykle dělení na teoretickou a praktickou část. Místo toho je práce napsaná jako výzkumný/analytický příběh pěstounky na přechodnou dobu s tím, že autorka své interpretace pěstounčina příběhu průběžně dokládá, opírá či konfrontuje se závěry jiných autorů či textů. To se často děje v poznámkách pod čarou, které umožňují čtenáři nerušeně číst příběh pěstounky a podle potřeby nahlédnout do vysvětlujících poznámek. Takové vybočení z žánru diplomové práce představuje skvělou ukázkou toho, jak napsat odborný a zároveň poutavý text.

Autorce se v průběhu psaní diplomové práce podařilo zformulovat několik dobře zacílených výzkumných otázek, které se snaží aktivně propojovat ve svých odpovědích. Nespokojí se s tím, že by popsala vlastní zkušenost pěstounky na přechodnou dobu, ale hledá v ní, co se systém sociálně-právní ochrany dětí může z jejího příběhu naučit. Na základě analýzy rozhovoru, svých terénních poznámek i četby odborného textu přemýšlí o tom, jak by se některé aspekty SPOD ve vztahu k pěstounství mohly proměnit. Všechny nasbírané poznatky se snaží propojit v návrzích možných změn, které jsou velmi konkrétní a tedy připravené k další odborné diskusi.

V této souvislosti ještě jednou zmíním možná neobvyklé uspořádání práce. Text je založen na detailním popisu zkoumaného prostředí, ať už jde o vysvětlení rolí jednotlivých účastníků v tomto příběhu nebo koncentrovaný příběh pěstounky, kterých autorka „sepsala“ na základě hloubkového rozhovoru s ní. Čtenář se tak některé informace dozvídá v textu znovu, opakovaně, není to ale zbytečné. Díky tomu se autorce daří udržovat po celou dobu textu těsné propojení mezi svými výzkumnými záměry či otázkami a hledáním odpovědí na tyto otázky. Není tedy třeba se ptát, jak spolu jednotlivé části diplomové práce souvisí, to je totiž v průběhu čtení jasné.

Důležitou součástí celé práce je reflexe autorky, která se týká jak jejích původních představ o vlastní roli v příběhu přechodného pěstounství, tak jejích výzkumných očekávání. Díky ní můžeme nahlédnout to, jak se její uvažování o tématu v průběhu psaní vyvíjelo.

Výzkumná zjištění jsou založena na dlouhodobém a hlubokém zkoumání jednotlivého případu, jehož byla studentka součástí ještě před tím, než se rozhodla o něm psát diplomovou práci. Díky triangulaci různých technik – hloubkový rozhovor, pozorování a psaní terénních poznámek, triangulaci vlastní pozice i analytické triangulaci nahlíží na vybraný příběh z různých stran. Díky tomu předkládá detailní porozumění individuálnímu příběhu pěstounky, který je zasazen ve formálních, institucionálních rámcích.

Samostatné ocenění si zaslouží přílohy diplomové práce. Ty bývají někdy spíše formální součástí práce a jaksi do počtu. Přílohy v předkládané práci umožňují čtenáři sledovat výzkumný proces i postupné budování textu. Obsahují totiž kromě přepisu hloubkového rozhovoru také podrobný popis analytické práce, tedy ukázkou toho, jak autorka rozhovor kódovala, hledala a vytvářela analytické kategorie. V přílohách najdeme také popis výzkumné cesty, ze kterého se dozvídáme o tom, kdy se autorka zúčastnila odborného semináře, kdy prováděla svá pozorování nebo jakou knihu přečetla a co jí jednotlivé kroky přinesly pro porozumění zkoumanému tématu. Přílohy tak vytvářejí silnou oporu pro kvalitativní výzkum, díky nim se jeho zjištění stávají uvěřitelnými a přesvědčivými.

Práci Petry Turtákové doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit ji **známkou A**.

Pro obhajobu navrhuji následující otázky:

- 1) Pěstounka na přechodnou dobu je v příběhu diplomové práce vykreslena se zjevnými a pochopitelnými sympatiemi. Zároveň víme, že autorku a pěstounku pojí přátelský vztah, který ovlivňuje porozumění a interpretace toho, co se autorka a posléze čtenáři dozvídají. Objevil se v průběhu analýzy či psaní DP moment ve vyprávění pěstounky či pozorování, který by do tohoto pozitivního obrazu nezapadal? Který by otevíral, třeba dílčím způsobem, prostor pro jiné porozumění vztahu mezi pěstounkou a doprovázející organizací nebo obecněji, roli pěstounky v systému SPOD?
- 2) V části nazvané Proč jsem neviděla lidský svět? reflektujete, jak jste se v počátcích psaní soustředila na to, co doprovázející organizace dělá špatně, že jste rozdělovala světy na formální a neformální, kdy ten formální má navrch. Zkuste pro účely obhajoby přemýšlet o neformálních aspektech vztahu mezi doprovázející organizací či konkrétně klíčovou pracovníci a pěstounkou. Tedy, zda to může fungovat i obráceně, jestli lze najít neformální prvky například v chování klíčové pracovníce? Nebo také, zda lze v některých případech interpretovat negativní zkušenosti pěstounky jinak než selhání doprovázející organizace?

V Kytíně 10. června 2019